

Hans K. Platte, Soziologie der Massenkommunikationsmittel

Ernst Reinhardt Verlag, München 1965, s. 268

Základem publikace je autorova diplomová práce, kterou rozšířil o výběr výsledků výzkumů problematiky prostředků hromadné komunikace. Rozdělení knihy odpovídá autorovu názoru, že v oboru srovnávací sociologie nelze publikovat práci o sdělovacích prostředcích, pokud není dostatečně osvětlen pojem komunikace. První dva z pěti oddílů knihy jsou proto věnovány základním informacím o obecných otázkách komunikace.

První oddíl, *Prostorová struktura hromadných sdělovacích prostředků* obsahuje teoretické vymezení a definici masových komunikačních prostředků. Autor zde shrnuje dosavadní přístupy mnoha odborníků (König, Newcomb, Young, Wiebe, Mierendorff) a při akceptaci Königova názoru na začlenění problematiky hromadných sdělovacích prostředků do kompetenční sféry sociální psychologie kolektivních vztahů se pokouší o vyčerpávající definici těchto prostředků. V této souvislosti stanoví sedm základních charakteristik masových komunikačních prostředků.

V kapitole pojednávající o dispozičním prostoru komunikačních aktů najdeme třídění základního materiálu, který je nositelem komunikovaných informací (papír, filmový záznam atd.).

Dispoziční prostor je nahlížen rovněž v časovém aspektu. První oddíl uzavírají kapitoly o prostoru šíření informací a komunikačním prostoru (tento je dělen na intimní sociální prostor, individuální a kolektivní prostor).

Druhý oddíl, *Podmínky komunikace*, je uveden kapitolou zabývající se pojmem komunikace v německé řeči. Pojem byl užíván ojedinele v jazykovědě, psychologii a filosofii především W. von Humboldtem, K. Bühlerem a K. Jaspersem. Při srovnání s vymezením pojmu komunikace, jak je tradičně užíván ve společenskovědní terminologii jinde, dospěl Platte k závěru: 1. pojem *kommunikace* označuje věčný obsah, který ve své podstatě nemá v německé řeči synonymum; 2. možnost přístupu k poznání tohoto věčného obsahu nabízí nepochybně latinský kořen slova; pro německou řeč postrádá pojem *kommunikace* jakýkoli společenský obsahový význam. Ve druhé kapitole se autor zabývá významem komunikačních vztahů ve společnosti. Třetí kapitola je věnována vlastním

procesu komunikace (výchozí informace obsahuje klasické komunikační schéma: komunikátor — komuniké — komunikant) a je v ní pojednáváno o průběhu (způsob průběhu a přijetí komunikovaného obsahu, komunikační symboly, reaktivní intence a další charakteristiky) a o sociálních podmínkách komunikace. Autor zde klasifikuje variaci procesu komunikace podle vzájemného vztahu partnerů: rámcově jde o tři kategorie — vnitřní komunikace, duopersonální a multipersonální komunikace. Zabývá se také zvláštnostmi komunikačního procesu podle vztahu účastníků a podle situace. Čtvrtá kapitola druhého oddílu pojednává o prostředcích komunikace. Oddíl je zakončen exkursem, v němž se autor na podkladě citace rozsáhlé literatury zabývá zvláštním postavením člověka v komunikačním vztahu.

Třetí oddíl je věnován sociologii knihy. Platte uvádí otázky teoretické (tendence a možnosti nové orientace knižního obchodu v NSR po roce 1945, definice knihy, možné funkce knihy ve společnosti) a podává výsledky konkrétních výzkumů (rozvoj knižní produkce v NSR od r. 1948 do r. 1961, čtenář a možnosti knižní produkce).

Čtvrtý oddíl se zabývá nejmladším masovým komunikačním prostředkem, televizí. Uvedený výzkum, analyzující ve dvou fázích situaci ve městě a jeho jedné části, představuje klasický přístup v netradiční modifikaci a jeho výsledky se přímo nabízejí ke komparaci se situací jinde.

Pátý oddíl knihy je nazván *Ovlivnění výkonu žáků při práci za současného poslechu rozhlasu*. První kapitola oddílu pojednává o postojích a vztazích žáků k rozhlasovému vysílání. Kapitola druhá obsahuje popis metodiky přístupu a výsledky badání o účincích poslechu rozhlasu při přípravě do školy na školní výkon. Zvláštní pozornost je věnována tomu, jak je ovlivněna forma (rukopis) a obsah písemného projevu žáků, jejich početní výkon, jejich chápání a paměť. V kapitole třetí je čtenář seznámen s výsledky výzkumů zabývajících se mírou ovlivnění domácích úkolů žáků, jestliže byly vypracovány při současném poslechu rozhlasového vysílání.

Přestože publikace H. K. Platteho představuje nový pohled do aplikační sféry teorie masových komunikačních prostředků, nepřesahuje rámec buržoazní sociologie.

J. V. M.